

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Кулаков В.О., Костікова Ю.О.

Автомобільно-дорожній інститут

ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”

Проаналізований стан вугільної галузі на сьогоднішній день, визначені основні причини кризи, проблеми промисловості, запропоновані заходи щодо поліпшення стану вугільної промисловості України

Паливно-енергетичний комплекс України є проблемою першорядної значимості і залежить у першу чергу від положення у вугільній промисловості. Вугілля залишається єдиною вітчизняною паливно-енергетичною сировиною і надійним гарантом незалежності на віддалену перспективу, що визнається керівництвом держави на всіх рівнях.

Якщо проаналізувати техніко-економічні показники роботи середньостатистичних шахт Донецького регіону, то можна констатувати, що реальні показники не відповідають стратегічним цілям, викладеним в Концепції розвитку вугільної промисловості, а також задачам, що увійшли до Енергетичної стратегії України, затвердженої 15 березня 2006 року. Стан вугільної промисловості залишається критичним, незважаючи на деякі успіхи тактичного характеру в поточному році.

В Україні до сьогоднішнього дня не розроблені цілісна ідеологія і чітка програма реструктуризації галузі, а здійснені організаційно-економічні перетворення в цілому були стихійними, непослідовними та суперечливими [1].

В структурі видобутку вугілля в Донецькій області доля державних підприємств складає 61%, а сам видобуток на вказаних підприємствах знизився на 30% [1]. Практично на державних підприємствах вугільної галузі відсутні помітні тенденції виходу галузі із тривалого кризового стану.

Однією із істотних причин падіння видобутку вугілля на шахтах Мінвуглепрому є недостатня увага до питань капітального будівництва, ремонту, підготовки нових горизонтів і нової лінії очисних забоев.

Дослідження ефективності використання коштів держбюджету, призначених для підтримки будівництва і технічного переозброєння шахт в період 2005-2007 р.р., також свідчить про серйозні недоліки.

Особливо неефективно використовуються бюджетні гроші, призначені для придбання шахтами гірничошахтного обладнання: десятки мільйонів гривень витрачені на неякісні машини і механізми, на дослідні зразки, що не пройшли стандартних етапів для серійного виробництва [2].

З метою найбільш ефективного використання бюджетних засобів необхідно:

- розробити нову методику розподілення об'ємів державної підтримки вугледобувних підприємств на основі пофакторних нормативів, враховуючи об'єктивні умови розробки родовищ;
- направляти кошти на капітальне будівництво і технічне переозброєння з позиції концентрації вкладень на пускових об'єктах і комплексах.

Реалізувати стратегічні задачі галузі планується із залученням бюджетних коштів на технічне переозброєння виробництва, капітальне будівництво, реструктуризацію, утримання гірничорятувальної служби і галузевих інститутів, поточні ремонти і заміну обладнання. З відомостей Міністерства паливної енергетики України промислово-виробничі фонди вугледобувних підприємств зношені в середньому на 65%. З 10 тис. одиниць основного стаціонарного устаткування 25% цілком вичерпала свій нормативний ресурс експлуатації. Вимагають заміни 20 копрів, 609 піднімальних машин (23% від їхнього загального числа), 441 вентилятор головного провітрювання (36%), 268 компресорів (36%), 1190 насосних установок (35%), 18 тис. т канатів [5].

У загальному парку діючого відбійного устаткування питома вага очисних механізованих комплексів і прохідницьких комбайнів нового технічного рівня складає тільки 2%, а нових навантажувальних машин і стрічкових конвеєрів – менше ніж 0,5%. На шахтах, де розробляються вугільні шари крутого падіння, близько 70% видобутку досі забезпечується відбійними молотками [5].

В цілому інвестиційні ресурси у вугільну галузь до 2030 року передбачені в розмірі 221,7 млрд. грн. [3].

Серед причин зниження видобутку вугілля можна виділити приведення до відповідності з правилами безпеки технологій видобутку вугілля на небезпечних дільницях. Застосування сучасного обладнання без оновлення технології, без приймання до уваги певних

гірничо-геологічних умов конкретної шахти не може принести ефект технічного переозброєння.

Крім того, велика доля у комплексі проблем вугільної галузі належить проблемі закриття глибоко збиткових вугільних підприємств.

Процес реструктуризації шахт Донецької області почався у 1996 році і продовжується до теперішнього часу. Його проектна вартість визначена в сумі більш 3,8 млрд. грн.. На сьогоднішній день вже використано 2,5 млрд. грн., або 66%, але по жодній із шахт роботи не виконані цілком, і жодна шахта не ліквідована як юридична особа [4].

Таким чином, основними причинами кризи у вугільній промисловості є:

- 1) макроекономічні причини:
  - неповні розрахунки між постачальниками і споживачами,
  - міжгалузеві цінові диспропорції;
  - недосконалість податково-бюджетних відносин;
  - недостатній розвиток фінансово-кредитної системи;
- 2) причини на рівні відносин власності: відставання вугільної промисловості від загальних темпів реформування відносин власності в державі;
- 3) внутрішньогалузеві причини:
  - збитковість;
  - кредиторська заборгованість;
  - заборгованість по заробітній платі й іншим соціальним виплатам працівникам галузі;
  - низький рівень заробітної плати і пенсій шахтарів;
  - дефіцит засобів на поновлення виробництва;
  - незавершеність реформування системи керування первинною ланкою виробництва
- 4) регіональні причини:
  - незадовільна демографічна ситуація;
  - занедбаність соціальної сфери;
  - екологічні аспекти і т.п.

Вище викладений матеріал дає можливість сформулювати низку актуальних проблем вугільної галузі, які потребують скорішого вирішення:

- вкрай застарілий морально і зношений фізично шахтний фонд, що визначає його низьку інвестиційну привабливість для розвитку вугільної промисловості;
- непослідовність державної політики реструктуризації;

- низька конкурентоспроможність вітчизняного вугілля через його високу собівартість та недостатню якість;
- недостатнє фінансування розвитку вугільної галузі за рахунок коштів держбюджету;
- неефективна система управління галуззю;
- тяжке положення в науковій сфері, відсутність чіткої моделі фінансової підтримки виконання наукових робіт по пріоритетним напрямкам розвитку вугільної промисловості;
- невідповідність цін на гірничошахтне обладнання і вугільну продукцію;
- не престижність шахтарської праці через край низький рівень заробітної плати, невирішеність соціальних проблем.

Таким чином, основні проблеми вугільної галузі України відомі. Для їх вирішення необхідно розробити комплекс методів, заснованих на послідовному збалансуванні стратегічних задач і концепції розвитку вугільної промисловості з поточним станом галузі, спрямованих на реанімацію галузі, шахтобудівного комплексу, реконструкцію і технічне переозброєння видобувних і переробних підприємств, на поліпшення соціально-економічної й екологічної обстановки в регіонах.

Бібліографічні посилання

1. Амоша О.І., Кабанов А.І., Стариченко Л.Л. Перспективи розвитку та реформування вітчизняної вугільної промисловості на фоні світових тенденцій. - Донецьк, ІЕП НАНУ, 2005
2. Амоша А.И., Логвиненко В. Актуальные проблемы развития угольной промышленности Украины // Экономика Украины, 2006, №12. – 4-10 с.
3. Основні положення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року.
4. Тополов В. С. Стратегия развития угольной промышленности // Сбойка, 2006, № 2-3. – 44 с.
5. Украинский уголь. Программа развития угольной промышленности на 2001-2010 годы // Сбойка, № 9-10,2001. – 44 с.

07.04.2008